

Розділ 3

ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІЧНОЇ ТЕОРІЇ ТА ОСВІТНЬОЇ ПРАКТИКИ

CHAPTER 3

HISTORY OF DEVELOPMENT OF PEDAGOGICAL THEORY AND EDUCATIONAL PRACTICE

УДК 37.01

DOI: 10.31376/2410-0897-2019-3-41-248-255

ІСТОРИЧНА РЕТРОСПЕКЦІЯ РОЗВИТКУ ЗАРУБІЖНОЇ ОСВІТИ: Й. ПЕСТАЛОЦЦІ ТА ЙОГО ПЕДАГОГІЧНА ФІЛОСОФІЯ

Фунтікова Ольга Олександрівна

доктор педагогічних наук, професор кафедри дошкільної освіти
Маріупольський державний університет
e-mail: chychriy@gmail.com
ORCID ID: 0000-0003-4183-3263

Брежнєва Світлана Борисівна

кандидат педагогічних наук кафедри теорії і методики музичної освіти та хореографії
Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького
e-mail: svetlana_bregneva@ukr.net

У статті висвітлено погляди Й. Песталоцці на розвиток педагогічної освіти, його педагогічні ідеї, принципи та педагогічна філософія виховання, навчання, розвитку дитини засобами природи і діяльності. Описано методи навчання та їх зміст. Відображено вплив педагогічних ідей персоналії на реорганізацію освіти в Пруссії. Вказано значущість видатних педагогічних ідей персоналії у Швейцарії, Англії, країнах Західної Європи, Америці.

Ключові слова: історія педагогіки, Й. Песталоцці, Пруссія, педагогічні погляди, освітня система.

Постановка проблеми. Вивчення історичної освітньої ретроспективи дає можливість сучасним дослідникам з нових позицій реформ зрозуміти педагогічні надбання та їх вагомість і вплив на організацію освітнього процесу; оцінити внесок, зокрема педагогічну філософію Й. Песталоцці, що відображає гармонізацію дитини і природи за допомогою засобів виховання, навчання, розвитку і діяльності. Сенсорне враження від живої та неживої природи, її гармонії – це був початок виховання і навчання дітей, їхнього розумового розвитку, що безпосередньо вплинуло на ефективну реорганізацію освітньої системи у Пруссії.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У працях таких науковців, як Г. Епп (G. Epp), А. Баумбах (A. Baumbach), Дж. Флорі (J. Flory), Р. Ханле (R. Hanle), М. Хеберт (M. Huebert), Т. Гельмут (T. Helmut), М. Янтцен (M. Jantzen), Джон М. Кіммель (John M. Kimmel), П. Леткеманн (P. Letkemann), Н. Пеннер (H. Penner), Дж. Постма (J. Postma), У. Шредер (W. Schroeder), Дж. Уррі (J. Urry), Г. Ханс-Юрген (Goertz Hans-Jürgen), П. Пост (Pieter Post) відображено ставлення колоністів-німців, які проживали на українських територіях, до економіки, гуманізму, пацифізму, освіти.

У дослідженнях О. Авдеєвої, О. Антоненко, І. Бандар, Т. Мартинюк встановлено, що духовні піснеспіви були центральним символом історико-релігійного часу, складовою західноєвропейської духовної культури та освіти.

Такі науковці, як Б. Асаф'єв, В. Бутенко, Б. Брилін, Н. Дяченко, М. Лещенко, Я. Мельничук, Н. Миропольська, В. Орлов, Г. Падалка, А. Пілічюскас, О. Ростовський, О. Рудницька, Н. Терентьева, М. Фейгін та композитор церковної музики А. Ведель відзначали

доцільність освіти, у тому числі музичної, яка формує світогляд, збагачує внутрішній світ особистості, гармонізує її відносини із середовищем та вдосконалює емоційно-моральні відносини між людьми.

Мета статті. Висвітлити історичну ретроспекцію розвитку системи освіти у Пруссії на педагогічних ідеях Й. Песталоцці, які панували в прусській освітній системі та інноваційно осмислити історичний освітній досвід у контексті сучасності.

Виклад основного матеріалу. Для реформування освіти XIX ст. характерні нові суспільні уявлення про цілеспрямований розвиток мислення й розуму дитини, її волю до дії та її людських якостей. Саме ця педагогічна ідея знайшла відображення в німецькій педагогіці, де вихованню дітей відведено центральну роль. Поступово освіту починають розглядати як державне завдання, а школи підпадають під юрисдикцію Пруссії (1794 р.), виникає розгалужена система освіти, яка має також ієрархічну систему шкіл у сільській місцевості.

Однак шкільна система та її обов'язковість стикались з опором з боку батьків, оскільки вони постійно використовували дитячу працю у власному господарстві протягом року. Був знайдений компроміс у суспільстві: навчання й праця дітей були узгоджені між собою. Пруський закон про захист дітей (1839 р.) покращив їх стан: вони могли працювати, якщо пройшли початкову школу. Технічний прогрес суспільства давав змогу значно знизити частку дитячої праці, а в середині XIX ст. близько 80 % населення закінчило початкову (елементарну) школу.

Упродовж XIX ст. в пруських школах покращилися методи навчання дітей, було введено такі матеріали, як дошка, крейда, грифель, грифельна дошка для виконання дитиною навчальних завдань і вправ на уроках; удосконалено організацію навчання за розкладом та з канікулами, введено правило піднімати руку на занятті, якщо дитина хоче щось сказати; широко почали використовувати методи навчання педагога Й. Песталоцці на основі таких принципів, як «Форма», «Число», «Слово/Звуки».

У прусській освіті було розроблено теоретичний підхід: навчання дитини через дію, розвиток самостійності учня як чіткого уявлення про досягнення освітньої мети. У XIX ст. кількість учнів у класах, на жаль, становила від 80 до 100 осіб. Учителю здійснював фронтальне керівництво навчально-виховним процесом, даючи чіткі короткі інструкції щодо виконання завдань; практикувалися швидкі запитання вчителя та швидкі відповіді учнів. Однак були тілесні покарання, регламентовані окремо для дівчат і хлопців; до дітей віком до 8 років тілесні покарання не застосовували.

Німці ретельно вивчали педагогічну філософію та педагогічний досвід і гідно оцінили внесок Й. Песталоцці у розвиток освіти. Після Ж.-Ж. Руссо він відкинув релігійну мету навчання та викладання численних фактів, які були характерними для всієї початкової освіти майже до кінця XVIII ст. Він вважав, що треба добре організувати програми з урахуванням природного розвитку почуттів, можливостей та повноважень дитини, яка зростає. Беручи прогресивну ідею педагога Ж.-Ж. Руссо про повернення до природи, він намагався застосувати її до виховання й навчання дітей як системний педагогічний принцип. Це привело до відмови від того, що було названо «порожнім звучанням простих слів та речень» та «зовнішнім проявом» у навчанні Катехізису, а також введення реальних досліджень, заснованих на спостереженнях дітей, експериментах і міркуваннях.

«Сенсорне враження» стало методичним прийомом навчання. Щоб психологізувати навчальний процес та гармонізувати його з природним розвитком дитини, він ретельно вивчав поведінку дітей, спостерігав за ними й на підставі цього створював такі методи навчання, які б безпосередньо впливали на почуття та розум, а отже, навчали та розвивали дітей, розвивали їх органічно, допомагали природі забезпечити «симетричний і гармонійний розвиток» усіх «факультетів» дитини. Реальна освіта повинна розвивати дитину в цілому: психічно, фізично, морально – і закликати до тренування голови, серця й руки.

На думку Й. Песталоцці, єдиним належним засобом розвитку сил дитини є стимулювання її самостійності в навчанні, керування фізичними навантаженнями, розвиток інтуїції, сприймання оточення під керівництвом педагога [1]. Освіта теж повинна

дотримуватися належного прогресу розвитку дитини та оцінювати її таким чином, щоб кожен крок цього процесу мав етапи, поєднані між собою: зростати з попереднього й перерости в наступний етап. Для досягнення цих цілей підготовка повинна бути всебічною та гармонійною. Бажана свобода повинна бути дозволена дитині в навчанні; метод навчання має бути в основі аналітичним; реальні предмети повинні передувати символам і словам/назвам предметів; нарешті, учитель повинен думати про організацію навчання дитини, зіставляти отримані результати, визначати, чого навчається дитина.

Німці дуже ретельно вивчали його погляди, літературні твори, цілеспрямовано та ретельно переймали його педагогічний досвід [2]. Педагогічні погляди Й. Песталоцці протягом життя змінювалися. Спочатку він мав філантропічне уявлення про організацію освіти для бідних дітей. Він приділяв увагу також викладанню навчальних предметів, робив багато спроб сформулювати свій метод навчання дітей. За основу своєї подальшої педагогічної роботи він узяв у педагога Ж.-Ж. Руссо думку про природовідповідне виховання дитини та почав шукати такі методи впливу на почуття, думки й поведінку дитини, які відповідають природі дитини й не заперечують її розвитку.

У 1800 р. Й. Песталоцці сам відкрив школу в старому замку. Тепер під його керівництвом були вчителі, які зацікавлені в удосконаленні навчання та могли спеціалізуватися в освітній роботі. Він виділив окремих учителів для малювання, географії та історії, мови та арифметики, а також гімнастики, що було дуже прогресивним проривом в організації освіти: предметне викладання спеціально підготовленими вчителями.

У 1801 р. прусська школа була розширена в педагогічну навчальну школу, уряд надавав допомогу в обмін на забезпечення швейцарським учителям на один місяць стажування в школі. Й. Песталоцці написав і опублікував, як Гертруда навчає своїх дітей, пояснивши систему організації навчання, педагогічні методи. Такі посібники і книги, як «Посібник для навчання орфографії та читання», «Книга для матерів» присвячені опису «предметного викладання». Педагог вважав, що кожна людина може бути піднесена через освіту на рівень інтелектуального, вільного й морально незалежного життя; що кожна людина має право на таку свободу та незалежність. Шлях до цього лежав через повне використання розвивальних сил під керівництвом учителя, а не через тяжкий процес повторення важких текстів та слів. Крім того, Й. Песталоцці обурювався суворою дисципліною, яка протягом століть була характерною для всіх навчальних закладів. Він вважав, що вона за своєю природою аморальна, і намагався замінити на люблячу дисципліну – «мислячу любов». Наслідки цих нових ідей для організації пруської освіти були вагомими. Вони своєчасно дали оновлену освітню мету, перетворивши її з інструменту церкви на інструмент суспільства, що можна використовувати для людської регенерації та поліпшення добробуту всіх через освіту. Введення в школах вивчення природних об'єктів революціонізувало як методи, так і предмети навчання. Спостереження й експеримент, як правило, замінили просте механічне запам'ятовування; обговорення навчальних проблем учнями вплинули на розвиток їхнього мислення й замінили читання слів у книгах; дітей спонукали думати про те, що вони роблять у процесі засвоєння навчальних знань; було введено інструкцію для навчання дітей, яка чітко регламентувала діяльність на уроках, а також нові інструкції, які здійснювалися на рівні всього класу та з окремими групами дітей на уроках. Це означало одне: всебічна реорганізація навчання в школі на нових освітніх засадах. Робота Й. Песталоцці також передбачала організацію нових навчальних предметів та зміни в змісті освіти.

Спостереження дітей на уроках привело до розвитку елементарного наукового вивчення природних об'єктів, а розмова з учнями про те, що було помічено, – до спонукання активного мовлення серед учнів, що збагачувало особистий словниковий запас, лексику. Підрахунок і вимірювання предметів та об'єктів природи формували в дітей знання про число й цифру, сприяли виникненню нового типу первинної арифметики. Уроки читання також були змінені. Замість освіти, заснованої на читанні, невеликому письмі, повторюванні текстів з Катехісису, була створена нова школа, що мала суто світський характер на підставі оновленої мети освіти. Нова школа була заснована на вивченні реальних предметів через сенсорні

враження, індивідуальні вираження ідей, активність та природний розвиток сил дитини. Фактично «розвиток факультетів» дитини є провідною думкою Й. Песталоцці. Глибока прихильність Й. Песталоцці до сили освіти з метою відродження суспільства була дуже впливовою в Швейцарії, у всій Західній Європі, а пізніше в США.

Це вказувало суспільству, як працювати з дітьми, зокрема із сиротами та тими, хто мав фізичні вади або потребував допомоги, шляхом надання інтелектуальної та виробничої підготовки молодому поколінню.

У 1804 р. педагогічні принципи і методи навчання за Й. Песталоцці були впроваджені в школах Пруссії. У 1808 р. сімнадцять учителів були відправлені до Швейцарії за рахунок пруського уряду та протягом трьох років ретельно вивчали педагогічні ідеї й методи Й. Песталоцці. Після повернення вони стали директорами початкових шкіл та поширювали його педагогічний досвід серед педагогічної спільноти. У 1808 р. король Вюртембергу прослухав п'ять лекцій про методи видатного педагога, які доповідав учитель і пастор Целлер, запросив його на посаду шкільного інспектора на своїх землях.

Багато швейцарських учителів навчалося у Й. Песталоцці, це також допомогло поширити його досвід та ідеї у школах Швейцарії. У німецькій частині Швейцарії педагогічні ідеї Й. Песталоцці особливо вплинули на реорганізацію освіти, також дійшли до Англії, але вони не були цілком позитивно прийняті там. Якщо німецькі землі перейняли як спосіб, так і дух прогресивної освіти, то англійська освіта – в основному копіювала зовнішню форму організації освіти. Пізніше педагогічні ідеї видатного педагога прийшли до Америки, спочатку значною мірою через англійські джерела, а приблизно після 1860 р. відбулася глибока реорганізація американської освіти.

Після того, як навчальний заклад Й. Песталоцці був відкритим, відвідувачі та комісії з багатьох країн приїжджали до нього; виникла освітня мода на його педагогічні ідеї і педагогічну філософію.

Наслідування було і природним, і корисним; освітні дурниці й навчальне шарлатанство із часом зникли, залишивши справжній прогрес у освіті.

Робота Фелленберга (США) була продовженням концепції соціального відродження освіти за Й. Песталоцці. Американець запропонував ідею та план поєднання сільського господарства зі шкільною освітою. Проте цей план був досить короткочасним у США.

Німці-колоністи, коли організовували освіту для дітей на південноукраїнських землях, були добре ознайомлені з теорією та практикою навчання в школах за системою Й. Песталоцці. Також були дуже популярні ідеї Й. Гербарта, який пропонував побудувати педагогіку на двох базових науках – «Етиці» і «Психології», визначити шляхи та засоби виховання й навчання молоді. Він розглядав метод навчання як ремесло в руках підростаючої людини та педагога.

Лідери пруських освітніх реформ розуміли, що для досягнення національного відновлення через освіту потрібні нові педагогічні принципи її організації, тому що попередні не давали добрих результатів та не були достатніми для виконання нових економічних завдань. Саме такі інноваційні освітні принципи були знайдені німецькими педагогами та освіченими людьми в конкретній роботі у працях швейцарського педагога Й. Песталоцці, адже в 1830 р. практично повна неграмотність у Швейцарії була подолана завдяки поширенню його педагогічного досвіду.

Широковідомий німецький філософ Й. Г. Фіхте (1762–1814 рр.) сприяв втіленню педагогічних ідей, освітньої практики навчання молодого покоління, які впроваджував Й. Песталоцці. Філософ Й. Г. Фіхте був переконаний у тому, що педагог мав на меті допомогти знедоленим класам; усунути відмінності між дітьми в процесі навчання та розвивати в них здібності як джерело людського природного ресурсу [1].

Вважається, що дві революції залишили свій слід у Швейцарії, а значить, справили глибоке враження на особистість великого педагога. Першою була Французька революція, кульмінація якої настала з вторгненням французьких армій до Швейцарії (1798 р.) Другою – промислова революція, адже вона повільно почала змінювати життя кожного. Ідеали

Французької революції: турбота про свободу, рівність і гідність усього людства – суспільні ідеали та цінності Й. Песталоцці. Смуток робітничих класів після промислової революції викликав у нього почуття жалю та прагнення до поліпшення освітнього стану більшості бідних людей і їхніх дітей. На переконання великого педагога, остання революція сильно й важко вразила серце швейцарського суспільства, кожної сім'ї, кожної дитини через довгі робочі години, коли всій сім'ї, навіть дітям, доводилося тяжко працювати, а значить, сімейні зв'язки між батьками та дітьми руйнувалися.

Педагог визнав, що наслідки індустріалізації вимагають, щоб школи взяли на себе нові функції, які раніше були тільки органічною частиною домашньої освіти. Він відчував, що учні повинні навчатися в «сімейних» умовах, подібних до домашнього середовища, що навчання повинно включати як загальне, так і професійне. По суті, педагог почав освітню революцію, що мала на меті соціальне відродження народу через освіту, працю та дисципліну.

У своїх школах у м. Станс (Stans) (1798–1799 pp.), м. Бургдорф (Burgdorf) (1799–1804 pp.) та м. Івердон (Yverdon) (1805–1825 pp.) Й. Песталоцці застосував авторські принципи до різних предметів, таких як географія, математика, історія тощо. Проте він спочатку не бажав застосовувати форму, число, назву до навчання музики, тому що сам мав лише елементарні знання про неї. Але згодом Й. Песталоцці змінив своє ставлення до ролі музики в навчанні дітей. Він у листі до англійця Д. Гривса писав про те, що музика впливає на почуття, налаштовує розум дитини на найкращі враження. Вишукана гармонія, елегантність виконання дійсно може дати задоволення знавцеві; але це проста й непрофесійна грація мелодії, яка говорить із серцем кожної людини. Педагог вважав, що власні національні мелодії, які з незапам'ятних часів звучали в рідних долинах є сторінками вітчизняної історії. Але ефект музики в освіті полягає не тільки в тому, щоб зберегти живе національне почуття: вона проходить набагато глибше; якщо вона вирощується в правильному дусі, вона вражає корінь кожного поганого почуття, кожної невігідної схильності, до будь-якої негативної емоції, недостойної людства [6].

Педагогічна філософія видатного педагога мала важливе значення для розуміння організації музично-педагогічної роботи М. Пфайффера, Г. Негелі, К. Целлера та Б. Наторпа [3; 4; 5].

Так, наприклад, у 1809 р. Й. Песталоцці звернувся до майстра Т. Пфайффера, вчителя в Ленцбурзі, і Г. Негелі, учителя й диригента в Цюріху, з метою створення плану «Спів. Освіта. Навчання» для народних шкіл (Gesangbildungslehre) відповідно до його розроблених педагогічних принципів, які успішно діяли в освіті. Обидва вони прибули до великого педагога. М. Пфайффер представив основний педагогічний план, а Г. Негелі розробив його деталі та конкретику. Г. Негелі опублікував невелику книжку під назвою «Теорія пісні Песталоцці за винаходом Пфайффера», яку науково представлено в назві Й. Песталоцці «Друзі Пфайффера» (інший переклад: «Метод Песталоцці про музичну інструкцію, яка розроблена Пфайффером, та представлений художньо та науково в імені Песталоцці, Пфайффера та їхніх друзів») (нім. «Pestalozzische Gesangbildungslehre nach Pfeiffers Erfindung kunstwissenschaftlich dargestellt im Namen Pestalozzis», «Pfeiffer und Freunde») (Цюріх, 1809 р.). Таким чином, Г. Негелі окреслив філософсько-педагогічну основу теорії та методики музики (вокального співу) (1809 р.).

Отже, під впливом великих педагогічних ідей, педагогічного практичного досвіду в організації освіти можна вважати, що німецька освіта починає розвиватися як система. Вирішуються питання про постійне фінансування шкіл для дітей від 5 до 13–14 років. У 1748 р. створено першу Учительську семінарію (Пруський семінар учителів) у Пруссії з підготовки вчительських кадрів для школи. Пруссія була однією з перших країн у світі, яка ввела податок на фінансування обов'язкової освіти. Для порівняння: у Франції та Великій Британії обов'язкове шкільне навчання як систему організовано лише з 1880-х рр.

Пруська система складалася з восьмирічного курсу народної/початкової освіти (Volksschule). Це забезпечувало не тільки основні технічні навички, необхідні для модернізації навчання, а виникла система наступності в освіті: початкова освіта, потім реальне училище

(середня освіта) та наступна вища стадія освіти – гімназія (державна школа) як підготовча школа до університетської освіти. Будівництво шкіл мало певну підтримку з боку уряду Пруссії, але вони були частіше побудовані за приватною ініціативою.

Пруській освітній системі після тривалого тяжкого шляху свого розвитку (протягом XIX ст.) усе ж вдалося досягти обов'язкового відвідування учнями шкіл, здійснити спеціальну підготовку вчителів для шкіл, ввести національне тестування для всіх учнів (за гендерною ознакою), встановити перші стандарти національної навчальної програми для кожного класу.

Підготовка вчителів для викладання навчальних дисциплін у школах згодом стає все більш організованою, чому сприяли зібрання, конференції, а також організація педагогічних училищ («Lehrerseminar»), що привело до якісних результатів підготовки вчителів для шкіл (1748 р.).

У 1788 р. були введені перші випускні шкільні іспити й атестат зрілості для учнів шкіл, що набули поширення на всієї території Пруссії (1871 р.). Успішні випускники шкіл мали змогу здобути професію та вступити на цивільну службу.

Пруссія ввела вимоги до державної атестації вчителів, що значно підвищило рівень викладання за окремими навчальними предметами (1810 р.).

Пруська система в 1830-х рр. мала такі значні досягнення та освітні характеристики:

- безкоштовна початкова шкільна освіта, принаймні для бідних громадян;
- учителі, які мали підготовку в спеціалізованих педагогічних училищах;
- постійна основна державна заробітна плата для вчителів шкіл;
- визнання суспільством педагогічної професії;
- чітка тривалість навчального року;
- фінансування будівництва шкіл;
- здійснення контролю якості освіти на національному рівні;
- упровадження програми національної ідентичності;
- дотримання єдиної світської інструкції навчання молодого покоління (але з релігією як предметом у навчальному плані).

У прусській системі освіти були три найважливіші досягнення, дуже привабливі для інших європейських країн: 1) визнання державою важливості освіти; 2) спеціальна підготовка вчителів для школи; 3) державне здійснення управління, контроль/інспекція, нагляд та надання рекомендацій щодо поліпшення якості освіти.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, Й. Песталоцці був великим реформатором освіти, він розробив освітні принципи, які розвивали розум, серце, почуття молодого покоління. Його педагогічні доктрини базуються на збагаченні досвіду дитини, її вправності в навчанні. Великий педагог дотримувався ідеї про невичерпні ресурси людської природи, про розвиток дитини засобами природи. Його педагогічна філософія, педагогічний досвід, педагогічні принципи, методи і засоби були поширені в континентальній Європі, Англії, США.

Перспективи. Сучасним педагогам необхідно ретельно вивчити педагогічний досвід Й. Песталоцці, організацію навчання дітей у школах на сенсорних основах та максимально пристосувати шкільний матеріал до законів розвитку дитини і законів природи.

Список використаної літератури

1. Fichte, Reden an die deutsche Nation, Neunte Rede. URL: <http://translate.google.com/translate?hl=ru&sl=de&u=http://gutenberg.spiegel.de/buch/reden-an-die-deutsche-nation-411/9&prev=search> (дата звернення: 14.01.2018).
2. Downs R. B. Heinrich Pestalozzi: Father of Modern Pedagogy. Boston: Twayne Publishers, 1975. 147 p.
3. Gutek G. L. Pestalozzi and Education. Chicago: Random House, 1999. 178 p.
4. Heafford M. Pestalozzi: his thought and its relevance today. London: Methuen & Co Ltd, 1967. 337 p.
5. Silber K. Pestalozzi: the man and his work. California, 1973. 337 p.
6. Letkemann P. The hymnody and choral music of Mennonites in Russia, 1789–1915: Ph. D Dissertation. Toronto, 1986. 140 p.

HISTORICAL RETROSPECTION OF FOREIGN EDUCATION DEVELOPMENT: J. PESTALOZZI AND HIS PEDAGOGICAL PHILOSOPHY

Funtikova Olha

Doctor of pedagogical sciences, associate professor, Professor the Department of Preschool Education, Mariupol State University

Brezhneva Svitlana

*Candidate of pedagogical sciences, Department of Pedagogy
B. Khmelnytsky Melitopol State Pedagogical University*

Introduction. *Historical retrospection is the view of researchers on pedagogical results. The pedagogical results can be traced in the pedagogical philosophy of J. Pestalozzi, his pedagogical experience, principles of teaching, methods of teaching children. The success of a teacher is the combination of nature with children's education. There are always form, number and sound in nature. The child sees nature, and therefore, understands the form, number and sound.*

Purpose. *To illuminate the historical retrospection of the development of the educational system in Prussia on the pedagogical ideas of J. Pestalozzi, which prevailed in the Prussian educational system and to comprehend the historical educational experience in the context of the present.*

Methods. *Analysis, synthesis, generalization.*

Results. *We studied the teaching experience of J. Pestalozzi. His author's methods, means, principles of teaching children were analyzed. The pedagogical views of Pestalozzi on nature and the development of children were studied. The analysis of the pedagogical philosophy of J. Pestalozzi and its influence on the development of the German educational system in the 18th century was made.*

The article deals with J. Pestalozzi's views on the of pedagogical education development, his pedagogical ideas and principles, which directly influenced the development of education. The teaching methods and their contents were described. There influence of J. Pestalozzi's pedagogical ideas on the reorganization of education in Prussia, and the influence of teaching methods on the development of musical education was shown in the article. Also it was shown the importance of the pedagogical ideas by J. Pestalozzi in many countries: Switzerland, England, in the Western Europe, America. The Germans appreciated the contribution of J. Pestalozzi on the basis of a thorough study of his views and literary works. The article also examines the attitude to the role of music in teaching children through the prism of J. Pestalozzi's views. According to his pedagogical beliefs, real education should develop the child mentally, physically and morally. J. Pestalozzi supported education of a harmonious person with giving great importance to music and to singing at classes. In accordance with the principles developed by J. Pestalozzi, who successfully acted in education, the role of creating a plan for folk schools of such people as the master of the teacher M.T. Pfeiffer was described. M. T. Pfeiffer introduced the main pedagogical plan. Hans Georg Nägeli developed his specifics. Hans Georg Nägeli outlined the philosophical and pedagogical basis of the theory and methodology of music (vocal singing), which was published in 1809, published a small book entitled «The Pestalozzi's song theory by Pfeiffer».

Originality. *The interrelation of the pedagogical philosophy of J. Pestalozzi and the German educational system was established. The development of the educational system in Prussia was the result of successive steps in introducing copyright methods, means, and principles of teaching children in the 18th century. Education in Prussia played the role of a social force.*

Conclusion. *Thus, J. Pestalozzi was a great reformer of education; he developed educational principles that developed the mind, heart, feelings of the younger generation. His pedagogical doctrines were based on the enrichment of the child's experience, his/her skill in learning. The great educator adhered to the idea of the inexhaustible resources of human nature, the development of the child by the means of nature. Modern educators need to carefully study the pedagogical experience of J. Pestalozzi, the organization of teaching children in schools on a sensory basis and to maximally adapt school material to the laws of child development and the laws of nature.*

Key words. *History of pedagogy, J. Pestalozzi, Prussia, pedagogical views, educational system.*

References

1. Fichte, Reden an die deutsche Nation, Neunte Rede. Data updated: 14.01.2018.URL: <http://translate.google.com/translate?hl=ru&sl=de&u=http://gutenberg.spiegel.de/buch/reden-an-die-deutsche-nation-411/9&prev=search>. [in English].
2. Downs R. B. Heinrich Pestalozzi: Father of Modern Pedagogy. Boston : Twayne Publishers, 1975. 147 p.[in English].
3. Gutek G. L. Pestalozzi and Education. Chicago : Random House, 1999. 178 p.[in English].
4. Heafford M. Pestalozzi: his thought and its relevance today. London : Methuen & Co Ltd,1967. 337 p. [in English].
5. Silber K. Pestalozzi: the man and his work. California, 1973. 337 p. [in English].
6. Letkemann P. The hymnody and choral music of Mennonites in Russia, 1789–1915 : Ph.D Dissertation. Toronto, 1986. 140 p.[in English].

ИСТОРИЧЕСКАЯ РЕТРОСПЕКЦИЯ РАЗВИТИЯ ЗАРУБЕЖНОГО ОБРАЗОВАНИЯ: Й. ПЕСТАЛОЦЦИ И ЕГО ПЕДАГОГИЧЕСКАЯ ФИЛОСОФИЯ

Фунтикова Ольга Александровна

доктор педагогических наук, профессор кафедры дошкольного образования
Мариупольский государственный университет

Брежнева Светлана Борисовна

кандидат педагогических наук кафедры педагогики
Мелитопольский государственный педагогический университет имени Богдана Хмельницкого

В статье освещены взгляды И. Песталоцци на развитие педагогического образования, его педагогические идеи, принципы и педагогическая философия воспитания, обучения, развития ребенка средствами природы и деятельности. Описаны методы обучения и их содержание. Отражено влияние педагогических идей персоналии на реорганизацию образования в Пруссии. Указана значимость выдающихся педагогических идей ученого в Швейцарии, Англии, странах Западной Европы, Америке.

Ключевые слова: история педагогики, Й. Песталоцци, Пруссия, педагогические взгляды, образовательная система.

Отримано редакцією 10.10.2019 р.

УДК 373. 5:[37+8](436)

DOI: 10.31376/2410-0897-2019-3-41-255-263

СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК ГУМАНІТАРНОЇ ГІМНАЗІЇ В АВСТРІЇ

Денічева Ольга Ігорівна

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри іноземних мов і новітніх технологій навчання
Житомирський державний університет імені Івана Франка

e-mail: Denicheva@i.ua

ORCID ID: 0000-0002-1655-8688

У статті розглянуто передумови розвитку гуманітарної гімназії в Австрії; досліджено вплив культурних, релігійних та соціальних чинників на формування гуманітарної гімназії; розкрито особливості виокремлення гімназії у самостійний навчальний заклад; виявлено історичні тенденції розвитку гімназії; висвітлено історичні події, які сприяли впровадженню реформ у зміст гімназійної освіти; проаналізовано зміст навчально-виховного процесу та перелік гуманітарних дисциплін у гімназіях тогочасної Австрії; вивчено позитивний досвід упровадження змін у навчально-виховний процес гуманітарних гімназій; показано вплив розвитку австрійських гімназій на становлення гімназійної освіти на території України, яка входила до складу Австро-Угорщини.

Ключові слова: гімназія, навчальний заклад, гуманітарний, реформи, модернізація, історичний.

Постановка проблеми. Реформи, які відбуваються у системі освіти України, змушують звернутися до аналізу досвіду реформування системи освіти провідних європейських країн. Упровадження реформ у систему початкової освіти України (започаткування Нової української школи) скерувало подальші зміни на інших освітніх рівнях. Система середньої освіти спрямовується на глибшу професійну орієнтацію у навчально-виховного процесу, освіта в університетах набуває рис економічного розвитку суспільства. Реформа вітчизняної системи середньої освіти націлена на встановлення гармонійного балансу між потребами